

בעקבות הבכור לבית אב"י מאת דבורה עומר, עם עובד 2001 על הספר

נירה פרדקין ורחל גרבר, "בעקבות הבכור לבית אב"י"
מתוך:

לקרוא להבין ליהנות, מדריך למורה חלק ב',
האגף לתכניות לימודים, המינהל הפדגוגי,
משרד החינוך והתרבות, תשנ"ג.

הספר הוא רומן ביוגרפי לבני הנעורים. נושא הסיפור הוא המאבק על החייאת הלשון העברית והשפעתו של מאבק זה על משפחתו של מי שלחם למען הרעיון. הדמות המרכזית בסיפור הוא ילד, בן-ציון, בנו בכורו של אליעזר בן-יהודה "מחיה הלשון", בעוד שהגיבור המניע את האירועים הוא איש מבוגר – האב. דרך זו מאפשרת לתאר את האירועים, מנקודת ראותו של הילד. כך גם מתאפשרת הזדהותם של קוראים עם דמות הילד בסיפור. הסיפור הוא בעת ובעונה אחת סיפור על תולדות היישוב היהודי בארץ וסיפור על מאבק למען רעיון ועל מחיר הגשמתו. נושא המאבק כאן הוא חידוש השימוש בשפה העברית כחלק מחיי העם. מאבק זה הוא בתוך העם ולא נגד עם זר.

שילוב של מידע בסיפור

דבורה עומר בונה רומן שלתוכו היא משלבת, כחלק בלתי נפרד מן הסיפור, פרקי מידע. היא מספרת על אירועים קשים ומכאיבים ועל אירועים שמחים, נוגעים אל הלב בחיי הדמויות המרכזיות. המידע על מפעלו של בן-יהודה ודרכי עבודתו שזור בעלילה. לדוגמה: ההסבר כיצד בן-יהודה מחדש מילים (עמ' 15) הוא חלק מהאפיזודה על בן-ציון המתחיל לדבר. תיאורי רקע, גיחות אל העבר, המסבירות ומרחיבות את פרשת מאבקו של בן-יהודה, משתלבים בסיפור רק לאחר שתשומת לבו של הקורא נשבתה וסקרנותו התעוררה. הסיפור על תחילת דרכו של אליעזר בן-יהודה מסופר רק בפרק הרביעי, לאחר שכבר התוודענו לבני המשפחה, לאורח חייהם המיוחד, ובמיוחד לבעיותיו של בן-ציון ואנו סקרנים כמותו להבין מה מניע את האב לנהוג כפי שהוא נוהג. בזכות שילוב של עובדות היסטוריות וסיפור יש לסיפור משמעות והמידע ההיסטורי מעניין לקריאה. לפי עדות הסופרת (בהקדמה) נכתב הספר על סמך שיחות שהיו לה עם אהוד בן-יהודה, עם לאה אלמנתו של איתמר בן-אב"י ועם שתי בנותיהם. כולם אנשים שנולדו לאחר המאורעות שמתוארים בסיפור. אם כך – ייתכן שרוב העדויות הן עדויות שמיעה. מקור אחר אפשרי הם זיכרונותיו של איתמר בן-אב"י בספרו עם שחר עצמאותנו שראה אור סמוך להופעת הספר הבכור לבית אב"י.

האווירה והסגנון

הסיפור דרמטי מאד החל מהאפיזודה הראשונה, שבה בן-ציון משחק בנחש ומסתבר שהוא ממלמל את המילה הראשונה, ועד לסיום הסיפור, שבו נשלח בן-ציון (ששינה את שמו לאיתמר) ללמוד בצרפת.

תיאורי המאבק שבן-יהודה ומתנגדיו נאבקים זה בזה. העוני והרדיפות שמשפחתו סבלה כתוצאה מכך, מתוארים בדרך המעוררת התרגשות. הנפשות הפועלות בסיפור, שכל אחת מהן בטוחה בצדקת דרכה, גם הן מבטאות רגשות קיצוניים.

בולטות במיוחד הנחישות והדבקות שבהן בן-יהודה פועל להשגת מטרתו; החרדים השונאים את בן-יהודה והרואים במפעלו חילול הקודש; דבקותן של שתי האחיות, שנישאו לבן-יהודה ואימצו בעקבות נישואיהן את מטרתו כמטרתן, דבקות שבמקרה של אשתו הראשונה, דבורה, גם הביאה למחלתה ולמותה.

סיום הספר

סיום הספר אופטימי וגם פתוח. נראה שמצבה הכלכלי והחברתי של המשפחה כבר איתן. הדמות המרכזית בסיפור, בן-ציון-איתמר, יוצא ללמוד בעולם הגדול. ניצחונו האמיתי של אביו, אליעזר בן-יהודה, היא העובדה שאנחנו קוראים את הביוגרפיה שלו בעברית, שנים אחרי שנפטר הוא ונפטרו שתי נשותיו וגם בניו.